

MONOGRAFIE MULTI REGIONALA A
NIVELULUI DE IMPLEMENTARE A
PRINCIPIILOR DE ECONOMIE CIRCULARĂ

Material realizat cu sprijinul MADR în cadrul parteneriatului dintre Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Bioresurse Alimentare - IBA București, Universitatea Valahia din Târgoviște, Green Energy Innovative Biomass Cluster și Institutul de Economie Agrară

Material realizat în cadrul proiectului ADER 18.1.1 - "Cercetări privind identificarea potențialului de constituire a unor clustere regionale de economie circulară – studii de caz"

Potențialul economiei circulare la nivel european și național

Economia circulară și potențialul ei de a genera noi resurse, de a crea noi oportunități și modele de afaceri durabile, a câștigat o atenție deosebită, regăsindu-se pe agenda autorităților publice, a mediului de afaceri, a institutelor de cercetare și a organizațiilor non-guvernamentale. Păstrarea, respectiv recircularea materiilor prime, a resurselor secundare în cât mai multe cercuri de producție este un obiectiv inclus în politicile și planurile strategice ale mediului privat și public. Dintr-o abordare simplistă, implementarea economiei circulare vizează în principal două domenii, cu probleme specifice: industrial/profesional și domeniul rezidențial/municipal. La un anumit nivel, acestea sunt interdependente și se influențează sinergic (de ex.: proiectarea pentru o mai bună reparabilitate/reutilizare a produselor poate face mai ușoară atât reutilizarea, cât și reciclarea la sfârșitul duratei de utilizare).

Un indicator ilustrativ privind eficiența utilizării resurselor este dat de consumul intern de materii prime (DMC – Domestic Material Consumption), care cuprinde cantitatea totală de materiale utilizate direct în economie (producția internă utilizată plus importurile). DMC este egal cu intrările directe de materiale (DMI) minus exporturile.

Privind retrospectiv, conform datelor Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_rl110), la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene consumul intern de materii prime (DMC) era în jur de 14,077 tone pe cap de locuitor în 2010, tendință care în prezent este estimată a scădea, înregistrând în 2017 valoarea de 13,57 tone pe cap de locuitor. La nivel european, Planul de acțiune privind economia circulară are ca scop să sprijine realizarea economiei circulare la nivelul fiecărei etape a lanțului valoric și să stimuleze reintroducerea în cadrul circuitului economic a materiilor prime secundare.

În general, se remarcă că productivitatea resurselor UE a crescut cu 38,8% în perioada 2000-2016, chiar dacă DMC a scăzut pe fondul debutului crizei economice din 2008, care a afectat direct sectorul industrial metalurgic. În acest caz, se poate observa un proces de decuplare relativă între indicatorii analizați. Productivitatea resurselor Consumul intern de materiale (DMC) PIB.

Conform datelor Eurostat, consumul intern de materiale în România a fost în 1995 de 328 088 mii tone de materiale, respectiv în 2016 de 483 738 mii tone de materiale (Fig. 5). Raportând rezultatele obținute, România a înregistrat în 2016 o cantitate totală de materiale utilizate direct în economie de 2,64 ori mai redusă comparativ cu Germania (1 279 122 mii tone de materiale). De asemenea, se observă că din 2000 până în 2016, productivitatea resurselor statelor membre ale UE variază ca tendință înregistrând evoluții pozitive, cu excepția Maltei și a României (Eurostat, 2018a). În statele membre, cea mai mare productivitate a resurselor în 2016 a fost înregistrată în Italia (3,98 €/ kg), Țările de Jos (3,96 €/ kg), Luxemburg (3,65 €/ kg) și Spania (3,17 €/ kg). La sfârșitul clasamentului, se află statele membre cu cea mai mică productivitate a resurselor, respectiv sub 1 €/ kg: Bulgaria (0,68 €/ kg), România (0,70 €/ kg), Letonia (0,82 €/ kg) și Finlanda (0,95 €/ kg) (Eurostat, 2018b).

Cantitatea de resurse utilizată într-o economie joacă un rol crucial în dezvoltarea durabilă, pornind de la extracția resurselor naturale pentru activitățile de producție și consum, ajungând la materialele eliberate în mediu, cum ar fi eliminarea deșeurilor și a emisiilor în aer și apă. România înregistrează cea mai mare creștere a consumului de resurse naturale din Europa Central-Estică, respectiv un consum pe cap de locuitor care a crescut cu 178% în ultimii 12 ani. Acest procent care ne indică faptul că avem de recuperat în materie de creștere a productivității utilizării resurselor, reduce decalajul față de celelalte state UE, dar și pentru a da un nou impuls în direcția dezvoltării de afaceri în zona economiei circulare.

Potențial de îmbunătățire a gradului de reciclare pe fiecare flux de deșuri există, iar identificarea celor mai bune modalități de acțiune în această zonă reprezintă cheia creșterii productivității utilizării resurselor.

Noile ținte aferente Pachetului privind economia circulară aduc în prim-plan necesitatea reconsiderării ciclului economic astfel încât România să recupereze decalajele privind promovarea managementului durabil al deșeurilor. Politica privind gestionarea deșeurilor, proiectarea ecologică și promovarea tehnologiilor curate sunt direct influențate de schimbările economice și posibilitățile de finanțare.

Una dintre provocările României este reprezentată de minimizarea pierderilor de resurse care ar putea reintra în circuitul economic prin utilizarea excesivă a depozitării și incinerării. În acest sens, este necesară schimbarea mentalității tuturor părților interesate pentru promovarea unui comportament ecologic. La nivel național, România reciclează material în 2014 doar 5% din deșeurile municipale și utiliza pentru compost 8% (HG nr. 942/20.12.2017), ceea ce reprezintă o pierdere de resurse la nivelul economiei naționale. De asemenea, nu există instalații de digestie anaerobă pentru deșeurile biologice municipale (Mușuroaea, O. et al., 2017); în România se introduc pe piața internă anual aproximativ 1,3 milioane de tone ambalaje, ceea ce determină o obligație de reciclare a 750 000 tone de deșuri, activitate care este finanțată doar de producătorii și importatorii de bunuri ambalate (Lazăr, 2017).

Analiza potențialului regional de economie circulară

Pentru această parte a lucrării au fost folosite date puse la dispoziție de planurile regionale de dezvoltare pentru perioada 2014-2020.

Suplimentar pentru Regiunea de dezvoltare Centru s-au folosit resurse de date și concluzii actualizate în Studiul privind potențialul de dezvoltare și perspectivele economice ale Regiunii Centru, realizat în 2018, în cadrul unui program finanțat de ADR Centru.

Regiunea de dezvoltare Centru

Conform analizei socio-economice din cadrul Planului Regional de Dezvoltare 2014-2020, industria a constituit coloana vertebrală a economiei regiunii până în anii 1990.

Restructurarea economică din ultimii ani a condus la diminuarea progresivă a importanței acesteia în favoarea sectorului serviciilor. În prezent contribuția industriei la valoarea adăugată brută la nivel regional a scăzut la 35%.

De o mare importanță în trecut, mineritul are o tradiție multiseclară în Regiunea Centru. Aurul și sarea se exploatează aici încă din antichitate. Exploatarea aurului are o istorie de 2000 de ani, vestigiile minelor romane de la Roșia Montană, cele mai bine importante vestigii de acest gen în Europa, fiind o mărturie în acest sens. Transportată de plutași pe râuri, sarea din ocnele Transilvaniei ajungea până în centrul Europei. În prezent, alături de utilizările în industrie, sarea este folosită în scopuri terapeutice, unele dintre fostele saline fiind transformate în spații de wellness și de agrement.

Exploatarea resurselor de gaze naturale, începută în primii ani ai veacului trecut, alături de cea sării, a stat la baza dezvoltării industriei chimice în centre precum Târgu Mureș, Târnăveni, Făgăraș, Ocna Mureș, Mediaș. În prezent, peste o treime din producția de îngrășăminte a României se produce în Regiunea Centru

Specificul industrial este mai pronunțat în județele Brașov și Sibiu, județe cu importante tradiții industriale. Brașovul împreună cu rețeaua de localități din jurul acestuia au format în anii 70 și 80 ai secolului trecut una din cele mai puternice concentrări industriale din România. Industria din această zonă, profilată pe producerea bunurilor intermediare destinate celorlalte ramuri ale economiei a fost puternic afectată de declinul economic înregistrat de România în anii 90 și de lipsa investițiilor pentru re tehnologizare, ceea ce a condus la închiderea mai multor coloși industriali.

În decursul ultimului deceniu, numărul de salariați din industrie s-a redus cu 42%, ramurile industriale cele mai afectate de restructurare fiind industria constructoare de mașini, industria metalurgică, industria chimică, industria extractivă.

În prezent, pilonii industriei Regiunii Centru sunt industria alimentară, industria confecțiilor textile, prelucrarea lemnului, materialele de construcții și industria pieselor și subansamblelor auto.

Industria textilă și a confecțiilor textile și a încălțămintei produce în special în regim de lohn mărfuri destinate pieței externe. Prezența mâinii de lucru bine calificate și ieftine a atras o serie de investitori de renume din domeniul auto, Regiunea Centru devenind în ultimii ani un furnizor important de piese și subansamble auto pentru mărci celebre la nivel mondial.

Industriile de prelucrare a lemnului valorifică importantul potențial silvic al regiunii. Astfel, Regiunea Centru asigură aproximativ 40% din producția națională de cherestea și o cincime din cea de mobilier.

Prelucrând în bună parte materiile prime locale, industria alimentară beneficiază de avantajul apropierii piețe de desfacere și reușește să realizeze anumite exporturi pe piețele europene.

În ceea ce privește activitățile agricole, ele sunt determinante în mediul rural din regiune. Agricultură de semi-subzistență practică în majoritatea zonelor rurale din Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și, bineînțeles, o valoare scăzută a veniturilor obținute.

Pădurile reprezintă o altă resursă economică importantă, însă prin valorificarea incompletă a masei lemnoase se obțin mai puține venituri decât în majoritatea țărilor europene iar prin exploatarea într-o manieră nesustenabilă se pune în pericol dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite.

O situație atipică se întâlnește în comunele din preajma marilor orașe ale regiunii (Șelimbăr, Cristian - Sibiu, Cristești - Târgu Mureș, Ciugud, Sântimbru – Alba Iulia, comunele din zona metropolitană Brașov etc). Acestea au o infrastructură edilitară relativ dezvoltată, o economie puternică și diversificată (întreprinderi industriale moderne, servicii, depozite, zone comerciale moderne), funcționând ca o prelungire de facto a orașelor propriu-zise.

Condițiile de climă, relief și sol, faptul că aproape jumătate din suprafața este ocupată de zona montană, iar în depresiunile din răsăritul teritoriului se înregistrează în mod obișnuit cele mai joase temperaturi din țară, ar putea fi considerați factori care să facă din Regiunea Centru o zonă mai puțin propice pentru agricultură.

Cu toate acestea, agricultura își găsește condiții bune de dezvoltare în cea mai mare parte a teritoriului. Chiar și în zona montană, suprafețe întinse de pășuni și fânețe naturale sunt favorabile creșterii animalelor, iar clima mai rece și regimul pluviometric specific fac, ca aici, să fie mai puțin simțite efectele perioadelor mai secetoase din timpul anului.

Fără a se putea face o delimitare strictă între zonele favorabile diferitelor activități agricole se constată totuși o anumită distribuție a acestora în funcție de relief, climă și sol. În estul și sudul-estul regiunii cultura principală este cartoful iar în arealele colinare sunt condiții favorabile pomilor fructiferi.

În zonele colinare mai joase, în cele depresionare, precum și în luncile din centrul, sudul și sud-vestul regiunii se cultiva grâul, orzoaica, orzul, porumbul, sfecla de zahăr, legumele, plantele de nutreț. Podișul Târnavelor, cu zona delimitată de municipiile Târnăveni, Mediaș, Blaj și cu arealul Sebeș - Gârbova – Apold, ca și terenurile din jurul municipiilor Aiud și Alba Iulia sunt cunoscute ca foarte favorabile culturii viței de vie.

Creșterea animalelor este relativ bine dezvoltată în toate județele regiunii, în zona montană constituind principala activitate agricolă. Creșterea oilor, activitate tradițională a locuitorilor din Munții Cindrelului, Munții Sebeșului și zona Branului, se află în ușor declin în ultimul deceniu din cauza dificultăților privind valorificarea producției. Județele Mureș și Harghita sunt renumite pentru calitatea efectivelor de bovine, Mureșul având și un puternic sector de creștere a porcinelor.

Avicultura a înregistrat în ultimii ani un puternic avânt prin construirea unor ferme mari, moderne, localizate cu precădere în județele Alba și Brașov.

Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă micii producători agricoli ce formează marea majoritate a producătorilor agricoli.

Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător se numără printre cauzele dificultăților întâmpinate de agricultori.

Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole, alături de lipsa, în multe cazuri a certificării produselor determină un interes scăzut al marilor procesatori pentru produsele agricole locale.

În ceea ce privește potențialul de inovare regiunea are 13 instituții de învățământ superior și un număr mare de centre și institute de cercetare care acoperă inclusiv domeniul agroindustrial. Cu toate acestea conectarea cercetării la mediul economic este insuficientă.

O analiză de tip SWOT legată de nivelul de adaptare al regiunii la principiile economiei circulare în general și în domeniul agroalimentar în special indică drept puncte tari esențiale existența unui sector agroindustrial puternic în regiune ca și a unei tradiții în valorificarea bioresurselor locale.

Punctele slabe sunt legate de caracterul de semisubzistență al agriculturii în zonă, care îngreunează crearea unor lanțuri de procesare închise, nivel scăzut al inovării legată de valorificarea subproduselor și deșeurilor evitabile dar și un nivel scăzut de încredere privind beneficiile și necesitatea creării unor bucle de economie circulară.

Printre oportunități se pot enumera existența unor clustere puternice atât în domeniul agroalimentar, dar și în cel specific de economie circulară, care pot conlucra în sprijinirea apariției unor poli de economie circulară.

Amenințarea principală este legată de întârzierea implementării unor măsuri de sprijin la nivel legislativ și administrativ, care să creeze cadrul favorabil generării unor bucle de economie circulară.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Centru:

Proiectul Bioeconomie în mediul rural: Dezvoltarea bioeconomiei rurale pe baza atuurilor/punctelor forte regionale (<https://be-rural.eu/>).

Grupul Angustia LEADER.

Proiectul „SOCIAL GREEN - Politici regionale pentru locuințe sociale ecologice”

PlastiCircle (Improvement of the plastic packaging waste chain from a circular economy approach) (<http://plasticircle.eu/>).

Regiunea de dezvoltare Nord-Vest

Planul Regional de Dezvoltare 2014-2020 plasează regiunea pe locul III la constituirea PIB-ului național și pe locul II la numărul de firme, județul Cluj, apropiindu-se de media europeană. Tendința generală este de restructurare economică, respectiv de creștere accelerată a ponderii sectorului de servicii și al industriei prelucrătoare dar de scădere drastică a sectorului agricol. Productivitatea muncii atât în industrie, dar mai ales în agricultură este relativ scăzută față de mediile națională și mai ales europeană.

O concluzie importantă este aceea că IMM-urile din industrie folosesc prea puțin tehnologiile ecologice, întâmpinând restricții financiare în calea adoptării unor soluții pentru economisirea energiei și a resurselor. Astfel, pentru dezvoltarea unei conduite eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor sunt necesare campanii de informare privind importanța eficienței energetice ca și al maximizării gradului de valorificare a resurselor de materii prime.

Din prisma indicatorilor aferenți activității economice (inclusiv a investițiilor străine și a balanței comerciale) se observă pe de o parte discrepanțe mari între județele regiunii iar pe de altă parte reiese un grad de specializare funcțională pe zone și pe sectoare de activitate.

În acest sens, au fost analizate concentrările economice zonale, precum și inițiativele cu caracter colaborativ, precum structurile de sprijin pentru afaceri și clusterelor.

Regiunea se plasează pe primul loc pe țară la anumite domenii ale industriei alimentare: „fabricarea sucurilor de fructe și legume”, „fabricarea pâinii”, „fabricarea preparatelor alimentare omogenizate și alimentelor dietetice”, „fabricarea preparatelor pentru hrana animalelor de fermă” și „distilarea, rafinarea băuturilor alcoolice”.

Există o distribuție regională a tipurilor de activități. Astfel aproape jumătate din firmele din sectorul agricol al regiunii se regăsesc în județele Bihor (30,35% din firmele din sector) și Satu Mare (18,8% din firmele din sector), cele mai puține fiind în județul Sălaj (8,4%). Printre unitățile reprezentative se numără: Unicarm, Frieslandcampina Romania SA, Zahărul Oradea SA, Napolact SA, Ardealul SA, AVE Impex Srl, Sam Mills Srl, Ferma Zootehnică SRL – se remarcă o concentrare în județele Satu Mare, Bihor.

Economia rurală are un grad destul de redus de diversificare. Agricultură și silvicultură sunt pilonii principali ai economiei rurale din regiune, dar resurse importante pentru mediul rural reprezintă și piscicultura, sursele de energie regenerabilă și potențialul turistic (acesta din urmă fiind analizat în capitol separat).

Un obstacol pentru dezvoltarea activităților economice în mediul rural este inegalitatea dezvoltării a infrastructurii de drumuri și de utilități publice. În ultimul deceniu infrastructura rurală din regiune s-a îmbunătățit, dar persistă mari diferențe între localitățile rurale. Ponderea agriculturii în PIB-ul regiunii este semnificativ mai mare decât media națională, implicit față de cea europeană.

Ponderea fermelor mici (sub 2 ha, respectiv 5 ha) în Regiunea Nord-Vest este mult peste media UE27. Conform Recensământului Agricol din 2010, 49% din exploatațile agricole care folosesc suprafață agricolă din UE27 au suprafețe de sub 2 ha și 67% suprafețe sub 5 ha, în timp ce în Regiunea Nord-Vest 63,53% din exploatații au sub 2 ha și 88,66% au sub 5 ha. Pe de altă parte, ponderea fermelor mari (de peste 100 ha) în UE27 este de 3%, iar în regiune de doar 0,31%.

Marea majoritate a exploatațiilor agricole din Regiunea Nord-Vest sunt exploatații individuale (98,75%) situație asemănătoare cu cea de la nivel național (99,07%). În urma implementării Programului SAPARD și PNDR 2007-2013, în rândul exploatațiilor agricole a apărut categoria de persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale și întreprinderi familiale, acestea fiind categoriile de beneficiari eligibili pentru o serie de măsuri. Această categorie nu este numeroasă, procentul PFA-urilor și a întreprinderilor individuale și familiale în regiune este de 0,24%, cu puțin peste media națională (0,13%).

În ceea ce privește producția agricolă regională, aceasta a reprezentat, în anul 2011, 12,67% din valoarea producției agricole totale. Județul Bihor a contribuit cel mai mult, înregistrând o valoare a producției ramurii agricole de 2.459.251 mii lei (25,4%). Valoarea producției ramurii agricole a fluctuat în perioada 2005-2011, ponderea ramurii vegetale fiind de aprox. 60% din valoarea producției ramurii agricole.

Cea mai importantă contribuție în anul 2011 a avut-o producția vegetală, cu 63,5%, urmată de sectorul zootehnic cu 36,2%, în timp ce serviciile agricole dețin mai puțin de 1% din valoarea adăugată generată în agricultură (0,3%). Se poate constata că structural producția agricolă nu corespunde cu structura terenurilor agricole sectorul zootehnic fiind departe de a-și valorifica potențialul.

Regiunea Nord-Vest are un puternic potențial de inovare, plasându-se pe locul II la scară națională pe domeniu de cercetare-dezvoltare.

Ca structuri suport de tip promotori regionali, există un cluster în domeniul agroalimentar, Agro-Food-Ind Napoca și un cluster vizând energiile verzi (TREC), care pot funcționa ca structuri de sprijin pentru generarea unor nuclee de economie circulară.

Ele au fost create pe modelul clasic de triple-helix, nucleul fiind reprezentat de asocierea de companii la care s-au raliat organisme de cercetare și educație, precum și autorități publice care vin să sprijine aceste structuri și să aducă un plus de vizibilitate și de lobby (Cluster inovative).

Analiza de tip SWOT relevă că regiunea Nord-Vest are o serie de avantaje competitive - puncte tari în domeniul agroalimentar care ar putea fi valorificate prin specializare inteligentă:

- În anul 2011 deținea 615.641 de hectare de pășune (locul II pe țară), respectiv 387.444 de hectare de fânețe (locul II), favorabile dezvoltării unui puternic sector zootehnic;
- În regiune existau, în 2011, 1.330.825 de ovine și 347.662 de bovine, ocupând la ambele specii de animale locul 2 la nivel național din perspectiva numărului de capete, cu premise favorabile pentru dezvoltarea industriei agroalimentare;
- Regiunea ocupă locul III în ceea ce privește numărul pomilor fructiferi, din care plantațiile de meri dețin ponderea cea mai ridicată.
- Regiunea se remarcă prin producția importantă de căpșuni, piersici, nuci (prima poziție din țară), respectiv prune și mere (fiind depășită doar de Regiunea Sud-Muntenia).
- Se remarcă totodată creșterea producției de ciuperci în perioada 2005-2011 de la zero la 5.515 tone, ajungând să acopere 72% din producția națională. Județul Sălaj ocupă un loc fruntaș, cu 91,6% din producția de ciuperci cultivate din regiune. Regiunea are o structură de unități puternice ale industriei alimentare.

Printre punctele slabe se enumeră:

Structura de producție fragmentată duce la dificultăți în procesul de vânzare a produselor agricole, deoarece centrele comerciale mari și unitățile de prelucrare a produselor agroalimentare ezită să cumpere de la un număr mare de producători mici din cel puțin două motive: din cauza creșterii costurilor de tranzație și a lipsei de omogenitate a calității materiei prime achiziționate. Aceste exploatații nu reprezintă o structură agrară viabilă, aducătoare de profit, având drept efect generarea unei disfuncționalități tehnico-organizatorice, neputându-se asigura o dotare tehnică modernă, nici organizarea și managementul corespunzător unei agriculturi performante.

Creșterea prețurilor factorilor de producție respectiv dezechilibrul accentuat între prețurile acestora (îngrășăminte, pesticide, semințe, lucrări mecanice, etc.) și prețurile de valorificare a produselor agricole a dus la decapitalizarea continuă a producătorilor agricoli.

În cazul fermelor de semisubzistență, o mare parte din producția agricolă se consumă în familie; aceste ferme nu au capacitatea de a comercializa în mod eficient producția, astfel obțin venituri scăzute în urma vânzării a produselor agricole. Inegala dezvoltare a infrastructurii de drumuri și de utilități publice. În ultimul deceniu infrastructura rurală din regiune s-a îmbunătățit, dar sunt foarte mari diferențe între localitățile rurale.

Populația rurală are o capacitate scăzută de a accesa fonduri europene pentru diversificarea activităților economice datorită nivelului scăzut de educație, implicare și responsabilitate a locuitorilor, precum și datorită lipsei actelor de proprietate asupra clădirilor și terenurilor.

Insuficiența comunicare între unitățile de CDI și mediul economic din sectorul agroalimentar, în vederea transferului rezultatelor CD, inclusiv legate de fluxurile de economie circulară.

Printre oportunități se pot menționa:

Existența unui potențial semnificativ pentru utilizarea energiilor regenerabile care poate fi valorificat. Existența în regiune a unei structuri complexe de entități economice din domeniul agroalimentar, care pot participa la crearea unor lanțuri de economie circulară.

Plățile directe din fonduri europene contribuie la stabilitatea veniturilor producătorilor agricoli pe termen scurt și au contribuit decisiv la creșterea suprafețelor cultivate.

Finanțările existente pentru dezvoltarea infrastructurii de mediu, fondurile europene pentru dezvoltare rurală (FEADR), fondurile europene și naționale pentru organizarea activităților de marketing, de logistică și depozitare a produselor agricole, finanțările pentru cursuri de formare profesională și cursuri de calificare pentru populația din mediul rural (POSDRU/POCU), susținerea înființării și funcționării grupurilor de producători din mediul rural prin fonduri europene, atragerea de fonduri de către GAL-uri prin programul LEADER68, existența serviciilor de consultanță agricolă, financiară, de management și de accesare a fondurilor europene.

Amenințările:

Amenințările care pot cauza eșecul inițiativelor de dezvoltare rurală sunt variate. Închiderea de întreprinderi și unități de producție din cauza crizei economice și relocarea unor unități de producție spre țări unde forța de muncă este mai ieftină duc la pierderea locurilor de muncă, iar mediul de afaceri neprietenos (costuri de înființare - bani, timp - ridicate, impozite și taxe mari, lipsa pieței de desfacere în cazul unor produse) inhibă spiritul antreprenorial în mediul rural.

Cadrul legislativ și instituțional instabil, corupția și birocrăția sunt, de asemenea, factori care constituie obstacole pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor rurale.

Creșterea prețurilor input-urilor, a combustibilului și a forței de muncă, precum și concurența produselor agricole și alimentare din import sau din alte regiuni ale țării, descurajează operatorii economici locali din mediul rural de a dezvolta afacerile lor și de a gândi în strategii pe termen lung.

Lipsa unor politici regionale privind sprijinirea inițiativelor de economie circulară.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Nord Vest:

Instalația pilot pentru producerea biogazului de la Seini

Schema de vouchere și servicii suport pentru inovare în economia circulară din cadrul C-Voucher - Integrarea lanțurilor de valoare în cadrul Strategiilor Regionale de Inovare Europene (<http://c-voucher.com/>).

Proiectul "Strategia pentru tranziția româniei spre economia circulară 2020-2030 (ROCES)"

Regiunea de dezvoltare Nord-Est

Regiunea are o pondere importantă de unități ale industriei alimentare, după cum urmează:

Intreprinderi	Domeniul	Localizare
Intreprinderi foarte mari (peste 1.000 angajați)	Cultivare struguri	Polul de creștere Iași
	Prelucrarea și conservarea carni de pasare	Polul de creștere Bacău
Intreprinderi mari (250 - 999 angajați)	Fabricarea produselor de morar	Polul de creștere Bacău
	Fabricarea înghețatei	Polul de creștere Suceava
Intreprinderi mijlocii (50 – 249 salariați)		

Aportul la PIB național din agricultură, silvicultură și pescuit este de 16,1%, al treilea nivel după regiunile Sud-Muntenia și Sud-Est. Agricultură reprezintă a treia poziție ca pondere la PIB-ul regional, deși ocupă cca 50% din populația activă a regiunii. Aceasta indică o productivitate scăzută a muncii în domeniu.

Activitățile de bază sunt: cultivarea culturilor cerealiere - cultura cartofului și a sfeclii de zahăr fiind practicate aproape în toate județele, viticultura - județele Vaslui, Bacău și Iași, pomicultura - județele Iași, Suceava și Neamț, zootehnia.

Potențialul de inovare în domeniul agroalimentar al regiunii este relativ ridicat, existând firme cu inovare tehnologică de produs, de proces sau de produs și de proces. Totodată, în cadrul Camerei de Comerț și Industrie Bacău activează o unitate de inovare și transfer tehnologic fără personalitate juridică. Tot în Iași activează Centrul universitar de inovare și parc de dezvoltare a infrastructurii de afaceri pentru IMM-uri și investitori privați - Iași - TEH-NOPOLIS. Nu în ultimul rând, centrele universitare din regiune reprezintă o resursă puternică de inovare.

Din păcate, conectarea acestora cu mediul economic este sporadică și nu conduce la o valoare adăgată semnificativă.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

În regiune există aproximativ 20 de centre de afaceri, Iași-ul având cele mai multe unități. În regiune există clusterul BioRONE (biotehnologii) și clusterul național IND-AGRO-POL, având membri asociați și din Regiunea Nord-Est.

Clusterul necesită în continuare atât un proces de extindere (cooptarea de noi membri), cât și de dezvoltare, care să conducă la o intensificare a rezultatelor obținute și transferate în domeniul agroalimentar. Totodată, regiunea are potențialul necesar (resurse umane, universități/facultăți de profil, materii prime) care să permită realizarea de noi clusteruri în domeniul precum industria alimentară dar și economie circulară, care își pot aduce contribuția la creșterea competitivității în regiune.

La nivelul anului 2013 erau constituite 32 de asociații tip GAL (Grupuri de Acțiune Locală):

Județul Bacău

- GAL Valea Trotusului, cu extindere în județul Vrancea
- GAL Valea Muntelui
- GAL Valea Tazlăului, cu extindere în județul Neamț
- GAL Bacaul Verde
- GAL Colinele Tutovei, cu extindere în județul Neamț

Județul Botoșani

- GAL Codrii Hertei, cu extindere în județul Suceava
- GAL Valea Siretului de Sus, cu extindere în județul Suceava
- GAL Colinele Moldovei, cu extindere în județul Iași
- GAL Valea Baseului de Sus

Județul Iași

- GAL Valea Prutului, cu extindere în județul Botoșani
- GAL Iași Sud-Vest, cu extindere în județul Neamț
- GAL Microregiunea Belcești-Focuri, cu extindere în județul Suceava
- GAL Ștefan cel Mare, cu extindere în județul Vaslui
- GAL Regiunea Rădăuți-Prăjeni, cu extindere în județul Botoșani
- GAL Colinele Iașilor, cu extindere în județul Neamț

Județul Neamț

- GAL Ceahlău, cu extindere în județul Suceava
- GAL Ștefan cel Mare (Neamț), cu extindere în județul Iași
- GAL Nicolae Roznovanu, cu extindere în județul Bacău
- GAL Podișul Bârladului de Nord, cu extindere în județul Iași
- GAL Valea Siretului, cu extindere în județul Iași

Județul Suceava

- GAL Bucovina de Munte
- GAL Bazinul Dornelor, cu extindere în județul Harghita
- GAL Confluente Nordice
- GAL Sucevița-Putna
- GAL Ținutul Bucovinei

Județul Vaslui

- GAL Podu Înalt Vaslui
- GAL Valea Tutovei și Zeletinului, cu extindere în județul Bacău
- GAL Moldo-Prut
- GAL Movița lui Burcel, cu extindere în județul Iași
- GAL Valea Racovei
- GAL Tecuci, localizat în principal în județul Galați, dar cu extindere în județul Vaslui
- GAL Covurlui, localizat în principal în județul Galați, dar cu extindere în județul Vaslui

Analiza SWOT a Regiunii de dezvoltare Nord-Est:

Puncte tari:

Aport ridicat al agriculturii din regiune la formarea valorii adăugate brute (VAB) agricole naționale
 Ponderea ridicată a suprafeței agricole a regiunii din total suprafață nivel național – 14,52% din suprafața totală agricolă a României
 Potential ridicat în creșterea și valorificarea fructelor de pădure și a ciupercilor comestibile, a produselor piscicole și apicole
 Dinamica pozitivă a centrelor de excelență și cercetare din învățământul superior
 Existența unui cluster regional și a unui cluster național cu reprezentanți din Regiunea Nord-Est pe economie agroalimentară și energie regenerabilă.
 Existența Băncii de Resurse Genetice Vegetale din județul Suceava (unică în România)

Puncte slabe

Capacitatea de producție existentă este insuficientă pentru a procesa materiile prime agricole – legume, fructe, lapte, carne din regiune, ceea ce generează exces de ofertă pe plan regional, conducând la scăderea interesului față de valorificarea integrală a materiilor prime, implicat de crearea unor lanțuri de economie circulară.
 Disparități intraregionale privind distribuția întreprinderilor active
 Doua treimi dintre întreprinderi sunt concentrate în județele Iași, Bacău și Suceava iar în județele Botoșani și Vaslui doar 16% , la nivelul anului 2012
 Infrastructura deficitară, care îngreunează transferul de materiale între unități relativ izolate.
 Slaba comunicare între mediul de afaceri și infrastructura CDI.
 Lipsa unor politici de încurajare a implementării buclelor de economie circulară.
 Nivelul scăzut de calificare și de adaptabilitate ale forței de muncă din agricultură, veriga inițială a buclei de economie circulară în domeniul agroalimentar.

Oportunități

Existența unui fond de produse CDI care pot oferi suport dezvoltării unor cicluri tehnologice de economie circulară.
 Existența unor finanțări naționale destinate sprijinirii implementării unor nuclee de economie circulară.

Amenințări

Continuarea tendinței de migrație a forței de muncă tinere ca și a celei calificate, din regiune.
 Lipsa creării unui cadru de politici regionale și naționale care să sprijine crearea unor nuclee de economie circulară.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Nord-Est:

Libbio29 (<http://www.libbio.net/>) – proiect de bioeconomie

Iași zero waste- RETRACE25- Economia circulară și designul sistemic în România

ECOREG23 (<http://www.adnorddest.ro/index.php?page=RETRACE&language=2>) – sinergii industriale în sectorul agroalimentar.

Regiunea de Dezvoltare Sud Muntenia

Caracterizare economică

Majoritatea firmelor, inclusiv de tip IMM se găsesc concentrate în mediul urban. Plaja este predominantă de micii întreprinzători.
 Structura pe sectoare de activitate relevă o specializare a județelor, sectorul agroalimentar fiind concentrat mai ales în sudul regiunii.

Printre agenții economici semnificativi la nivel regional dar și național, se numără Agro-Chirnogi SA și Aldis SRL din județul Călărași, Expur Urziceni SA și Zahărul Românesc SA din județul Ialomița și InterAgro SRL din județul Giurgiu.

În ceea ce privește agricultura, Regiunea de Dezvoltare Sud Muntenia deține 70% din suprafața agricolă totală, concentrate în Ialomița, Călărași, Giurgiu și Teleorman.
 Culturile cerealiere domină, urmate de plantele uleioase, nutreț și legume.

Regiunea este a treia producătoare de struguri, concentrată mai ales în Prahova (zona viticolă Dealu Mare) și în Buzău.

Regiunea este principal producător de fructe, concentrate mai ales în Argeș și Dâmbovița.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

Regiunea nu are în acest moment o structură suport activă în domeniul agroalimentar sau de economie circulară de tip cluster.

Potențiali parteneri regionali ar putea fi GAL-urile din regiune. Cercetările noastre au identificat peste 14 GAL-uri, care sunt amplasate relativ echilibrat în județele regiunii.

Potențialul de inovare

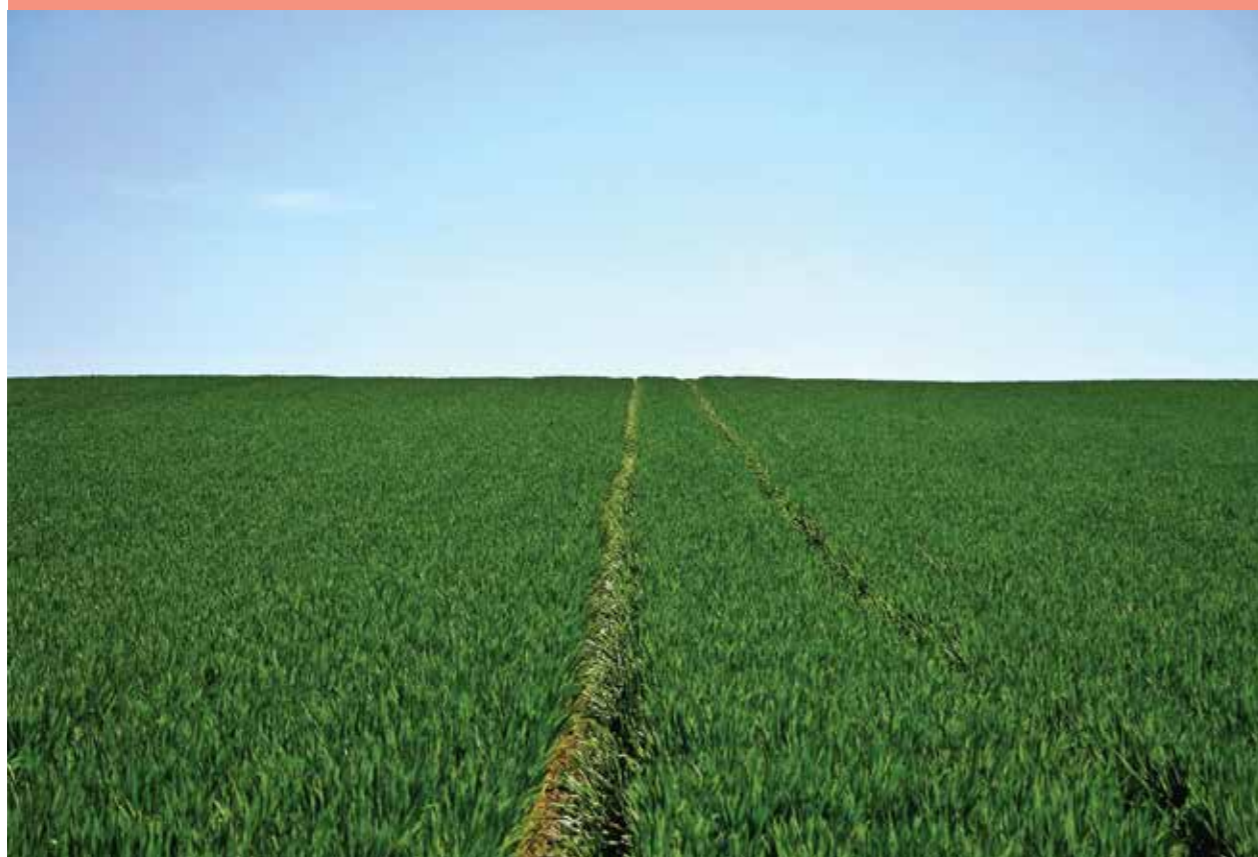
În regiunea Sud Muntenia există 11 institute de cercetare-dezvoltare în domenii precum agricultura, viticultura, pomicultura, horticultura, piscicultura.

Există de asemenea Centrul de Inovare și Transfer Tehnologic CCIA Ialomița, centru autorizat inclusiv în domeniile industriei alimentare și agriculturii.

Un motiv important poate fi insuficienta finanțare publică pe programe de profil, ca și capacitatea financiară redusă a mediului de afaceri privat de a investi în cercetare-dezvoltare.

Un motor de inovare puternic îl reprezintă Stațiunea pentru Viticultură și Vinificație de la Valea Călugărească, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Biotehnologii în Horticultură Ștefănești ca și în domeniul pomiculturii Institutul de Cercetare și Dezvoltare Pomicolă Mărăcineni, Stațiunea de Cercetare Dezvoltare pentru Pomicultură Voinești și Institutul de Cercetare și Dezvoltare Agricolă Albota.

Activitatea lor poate fi caracterizată drept bine conectată la nevoile economiei reale, dar cu preocupări în sfera economiei circulare mai mult principiale.

Analiza SWOT a regiunii Sud Muntenia

Puncte tari

Potențial agricol important, cu producție diversificată, care facilitează crearea de fluxuri de materiale circulare.

Apropierea de infrastructura CDI București, cu preocupări și experiență superioară în cercetări legate de utilizarea produselor secundare sau deșeurilor din sectorul agroalimentar.

Apropierea pieței de desfacere a Bucureștiului, cu potențial de absorbție de noi produse, care înglobează etică tehnologică.

Puncte slabe

Nivel scăzut al pregătirii forței de muncă din producția primară agricolă, implicit de adaptabilitate la nou, sau la crearea de asocieri transversale, specifice economiei circulare.

Lipsa unor preocupări privind conștientizarea actorilor relevanți din sectorul agroalimentar privind necesitatea dezvoltării unor nuclee de economie circulară în domeniu.

Lipsa de apetit a mediului de afaceri din sectorul agroalimentar față de asumarea principiilor economiei circulare.

Nivel scăzut la cooperarea dintre mediul de afaceri, mediul administrativ și cel de cercetare (nici un cluster pe domeniul agroalimentar sau de economie circulară).

Oportunități

Apariția unor proiecte finanțate din fonduri publice naționale și europene care își propun să sprijine economia circulară și creșterea eficienței utilizării bioresurselor.

Amenințări

Continuarea absenței unor politici regionale sau naționale de sprijinire a dezvoltării economiei circulare în sectorul agroalimentar.

Eventuala apariție a unei perioade de recesiune/ criză economică.

Schimbările climatice care pot modifica structura producției agricole în regiune.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Sud Muntenia:

Genesis BIOPARTNER27- prima stație românească de producere a energiei regenerabile în cogenerare, pe bază de biogaz la Filipeștii de Pădure (<http://www.genesisbiopartner.ro>).

Apa Canal 2000 Pitești obține din nămolul de epurare biogaz și fertilizant agricol

Fermă ecologică la Ciocănești – exemplu de economie circulară

Proiectul „SOCIAL GREEN - Politici regionale pentru locuințe sociale ecologice”

Compostarea nămolurilor de la stațiile de epurare – Mioveni, Argeș

Proiectul BIOREGIO - Modele regionale de economie circulară și cele mai bune tehnologii disponibile pentru fluxuri organice (<http://www.icechim-calarasi.ro/index.php/proiecte/bioregio>).

Proiectul Danube S3 Cluster “Cooperarea transnațională a clusterelor active în domeniul agroalimentar, bazată pe abordarea specializării inteligente în regiunea Dunării” (<https://www.urbanwins.eu/>).

Caracterizare economică

Economia Regiunii Vest este concentrată pe câteva dimensiuni, dominate de unii mari producători, poziționați exclusiv în regiune. Spectrul de produse este și el redus și nu de mare tehnicitate.

Din nefericire industria alimentară nu este un punct forte al regiunii.

Agricultura regiunii se face pe o combinație de suprafețe. Cele mari, de peste 50 ha sunt prelucrate prin metode agrotehnice moderne. În fermele mici, eficiența este mică, fărâmițarea scăzând posibilitatea dotărilor tehnice performante sau a introducerii irigațiilor corespunzătoare.

Suprafețele agricole importante ale Câmpiei de Vest (județele Timiș și Arad) sunt insuficient valorificate, existând încă o tendință de dezvoltare extensivă în regiune.

Producțiile specifice regiunii sunt cerealele, cartofii, floarea soarelui obținute cu o productivitate peste media națională, în fermele mari.

Legumicultura și viticultura sunt și ele prezente.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

În regiune există numeroase structuri de sprijin al afacerilor: parcuri industriale, științifice și tehnologice, logistice, incubatoare de afaceri. Ele sunt concentrate în zonele orașelor importante (Timișoara, Reșița, Arad, Hunedoara), în Valea Jiului sau în zona frontalieră cu Ungaria. Există de asemenea și un cluster regional pe AgroFood.

Potențialul de inovare

Regiunea Vest are 14 unități de educație superioară, dintre care 7 unități publice. Dintre acestea, Universitatea Politehnică deține categoria I, de universitate de cercetare avansată și educație. Relevantă pentru sectorul agroalimentar este existența Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara.

În regiune activează unele sucursale regionale ale unor institute naționale de cercetare dezvoltare dar și institute autonome, unele cu sfera de cercetare și în domeniul agroalimentar: în județul Arad sectorul vinului și creșterea bovinelor, în Hunedoara silvicultură, în Caraș-Severin sectorul cultivării fructelor și creșterii ovinelor. În județul Timiș sunt concentrate majoritatea unităților CDI, în domeniul silviculturii sau agriculturii în general.

Analiza SWOT a regiunii

Puncte tari

Existența unor structuri suport orientate spre domeniul agroalimentar.
 Producție agricolă importantă pe anumite produse, mai ales de cultură mare.
 Dinamica pozitivă a efectivelor de animale

Puncte slabe

Lipsa unei infrastructuri puternice de industrie alimentară.
 Existența unei agriculturi de subzistență la nivelul fermelor mici.
 Lipsa oricăror acțiuni în sfera promovării economiei circulare
 Lipsa unui cadru administrativ sau legislativ care să sprijine apariția economiei circulare în domeniul agroalimentar

Oportunități

Apariția unor proiecte cu finanțare națională orientate spre sprijinirea economiei circulare și a reducerii risipei alimentare.
 Preocuparea pentru dezvoltarea unor noi produse cu orientarea lor spre piața regională și spre export.
 Posibilitatea formării de consorții de producători ca și de clustere de tip inovativ, orientate spre economia circulară în domeniul agroalimentar.
 Conectarea centrelor de cercetare dezvoltare la nevoile și tendințele moderne privind creșterea eficienței utilizării bioresurselor, prin valorizare transversală și economie circulară.

Amenințări

Diminuarea în continuare a sectorului industriei alimentare în regiune.
 Vulnerabilitatea pieței locale la șocurile importurilor, care demobilizează producătorii regionali să investească în tehnologii.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Vest:

EcoBihor – colectare selectivă deșeurilor menajere.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est

Caracterizare economică

Regiunea dispune de o industrie diversificată. Sunt reprezentate aproape toate ramurile industriale: industria petrochimică, metalurgică, constructoare de mașini, industria materialelor de construcții, industria alimentară și textilă.

Structura întreprinderilor conform Planului Regional de Dezvoltare 2014-2020 prezenta o pondere covârșitoare a IMM-urilor, peste 95%.

Productivitatea muncii pentru IMM-uri în Regiunea Sud-Est a cunoscut un trend ascendent, în perioada 2010-2011 (225 mii lei/pers.). La nivel regional, cea mai ridicată productivitate o au întreprinderile din industria extractivă și industrie prelucrătoare.

În regiune unități ale industriei alimentare, cum ar fi Argus SA Constanta, Carniprod Tulcea, Bunge Buzău, Boromir Prod SA din Buzău, Dobrogea SA din Constanta, Via Viticola – Sarica Niculițel, Domeniile Panciu, grupul Miadmar din județul Tulcea. Acestea sunt concentrate pe valorificarea potențialului de materii prime din regiune.

Agricultura deține o pondere importantă în economia regiunii, care este prin tradiție o zonă agricolă. Condițiile pedoclimatice favorizează cultura porumbului (mai ales în nord), a grâului (în zona de centru a regiunii), a orzului, plantelor industriale sau floarea soarelui.

Valoarea producției agricole plasa regiunea pe locul II pe țară, la nivelul anului 2011.

Regiunea este recunoscută și pentru cultivarea strugurilor, care o plasează pe primul loc la nivel național. Județele Vrancea și Constanța concentrează suprafețele cu vii. Zootehnia este și ea prezentă, în special creșterea caprinelor, porcinelor și păsărilor.

Culturile agricole reprezintă o caracteristică principală a regiunii, regiunea ocupând în anul 2011, primul loc la producția de porumb, locul doi la producția de grâu, leguminoase pentru boabe, legume și locul trei la producția de floarea soarelui.

Horticultura este bine dezvoltată în întreaga regiune (în special în județul Galați) care este primul județ din România, în ceea ce privește producția de legume.

Pescuitul și acvacultura, alături de prelucrarea peștelui și comerțul cu pește și produse din pește, sunt activități cu tradiție în Regiunea Sud-Est. În unele zone izolate, cum sunt Delta și Lunca Dunării, zona Clisura Dunării, pescuitul reprezintă una dintre principalele activități, care oferă locuri de muncă și surse de venituri pentru populația locală. Sectorul piscicol în Regiunea Sud Est include:

- activitățile de pescuit marin la Marea Neagră, practicate de-a lungul litoralului românesc;
- activitățile de pescuit în apele interioare, care se practică pe Dunăre precum și în zona Deltei Dunării;
- Acvacultura. În Regiunea Sud-Est există 129 de ferme piscicole înscrise în Registrul Unităților de Acvacultură, din care 39 pepiniere și 90 crescătorii. Numărul cel mai mare de ferme piscicole este localizat în județul Tulcea (54) și în județul Constanța (34).

În Regiunea Sud-Est, la nivelul anului 2011, au fost capturate 2.366,17 tone de specii de apă dulce, cea mai mare parte provenind din Delta Dunării (2.256,02 t). Conform datelor ANPA cele mai importante specii de apă dulce capturate în regiunea Sud Est, în anul 2011, au fost carasul (1.104,61 tone), scrumbia (423,02 tone), plătica (266,72 tone), somnul (131,54 tone), crapul (117,32 tone), știuca (94,83 tone), șalăul (82,69 tone), novacul (21,17 tone).

Există mari disparități între județe în privința structurii proprietății agricole, de la exploatari de mari dimensiuni în județul Constanța, la extrema fărâmițare din județele Buzău sau Vrancea. Aceasta face ca principiile economiei circulare să fie dificil de implementat în nordul regiunii, comparativ cu sudul.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

Regiunea Sud-Est are un incubator de afaceri la Mangalia și un cluster pe tehnologii eco și energii alternative. Acestea nu au un obiectiv explicit în domeniul economiei circulare agroalimentare, totuși pot funcționa ca structuri suport potențiale pentru acțiuni în această direcție.

Potențialul de inovare

Conform analizei din Planul Regional Reducerea activităților de cercetare și dezvoltare reflectă capacitatea redusă și interesul scăzut al agenților economici pentru activitățile de cercetare-dezvoltare și inovare – atât pentru cele proprii, cât și pentru cele desfășurate în parteneriat cu instituțiile de profil C&D, precum și capacitatea redusă de absorbție a rezultatelor cercetării.

Costurile scăzute rămân principala sursă de competitivitate și nu inovarea produselor și a tehnologiilor. În mare parte, tehnologiile noi provin din import sau din investiții străine directe și nu prin efort local: o mare parte din întreprinderi desfășoară activități de asamblare, în regim de subcontractare și este în general puțin orientată spre producerea unor mărci proprii.

Județele Constanța și Galați sunt pe primul loc în regiune, deoarece mediul de afaceri este stimulat prin încheierea de parteneriate cu mediul academic și cu instituțiile statului. În Județul Galați funcționează cele mai multe centre de cercetare acreditate CNCIS, din regiune (un număr total de 27), centrele de cercetare funcționând pe lângă Universitatea Dunărea de Jos din Galați. Și în județul Constanța, funcționarea un număr important de institute și centre de cercetare care au activitatea strâns legată de diversitatea și specificul universităților.

Activitatea de cercetare și dezvoltare este slabă în regiune. Toți indicatorii observați (numărul de cercetători, de angajați în sectorul C&D, cheltuieli în C&D) pun în evidență fie un mediu de cercetare relativ puțin dezvoltat, fie o performanță scăzută a actorilor din domeniu: regiunea este sub media națională și se clasifică pe ultimele poziții din Uniunea Europeană. Disparitățile intra-regionale sunt importante, județele mai active în cercetare și dezvoltare fiind Constanța, Galați și Tulcea. Cu toate că numărul de întreprinderi inovative a înregistrat o scădere ușoară în perioada 2008-2010, în mod surprinzător, Regiunea Sud – Est fiind a doua regiune din țară în această privință.

În contextul inovării, activitățile de dezvoltare rămân totuși mai puțin importante decât achiziționarea de mașini, echipamente și software. Există în regiune un număr important de centre de cercetare, localizate în Constanța remarcându-se în cercetări specifice mării (privind tehnica marină, precum și ecologia marină), Galați, un centru de importanță regională, care se remarcă prin specializări tehnice specifice, în special arhitectură navală și metalurgie, iar două centre de cercetare sunt localizate în Brăila, în cadrul Facultății de Inginerie.

Un loc aparte pentru potențialul de colaborare în vederea implementării principiilor de economie circulară în domeniul agroalimentar considerăm că îl au Facultatea de Știința Alimentelor din cadrul Universității Dunărea de Jos din Galați, Institutul de Cercetare Dezvoltare Delta Dunării din Tulcea ca și Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare Marină "Grigore Antipa" din Constanța.

Analiza SWOT a regiunii

Puncte tari

Potențial agroindustrial puternic și diversificat.
Preexistența unor poli industriali conectați la valorificarea materiilor prime regionale, ca prim pas în implementarea unor principii de circularitate.
Existența unor centre de sprijin dar și a unui potențial de inovare semnificativ în regiune.

Puncte slabe

Scăderea demografică.
Lipsa unor preocupări la nivel regional privind implementarea economiei circulare în sectorul agroalimentar.
Slaba conectare a mediului de afaceri la infrastructura CDI existentă.
Neadaptarea cercetării la nevoie economiei.
Calificarea redusă a forței de muncă angajată în producția primară agricolă.
Lipsa unor reglementări la nivel central sau regional privind sprijinirea economiei circulare.
Fragmentarea terenurilor agricole, care îngreunează fenomenul de creare a structurilor asociative de economie circulară.
Absența unor structuri suport (clustere) specializate pe sprijinirea economiei circulare în domeniul agroalimentar.

Oportunități

Existența unor proiecte finanțate public pentru sprijinirea economiei regionale.
Potențial de dezvoltare a clusterelor în regiune.
Implementarea conceptului Smart Specialisation
Tendința accelerată de concentrare a terenurilor agricole, precum și măsurile de promovare a asocierii micilor fermieri (grupuri de producători)

Amenințări

Presiunea globalizării asupra unor sectoare economice din regiune, care pot conduce la marginalizarea sau chiar dispariția acestora.
Migrația populației tinere și a celei superior calificate.
Continuarea absenței unor strategii regionale sau naționale privind implementarea principiilor economiei circulare.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Sud-Est:

Ceres (<https://ceresproject.eu/projection-of-changes-in-productivity-of-pike-perch>).

Managementul Polului național de competitivitate în promovarea sistemelor moderne de fabricație pentru implementarea principiilor verzi – MEDGreen (www.adrse.ro/polmedgreen; <http://www.fonduri-ue.ro/poscce>).

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia

Caracterizare economică

Sectorul industrial este dominat de construcțiile de mașini, material rulant, industria extractivă, chimică și cea energetică. Luând în considerare potențialul agricol al regiunii, se poate concluziona că industria alimentară regională nu are capacitate suficientă de a prelucra materiile prime agricole generate pe plan regional.

Activitatea derulată în sectorul agricol reprezintă, în cazul regiunii Sud-Vest Oltenia, sursa de venit principală pentru o mare parte a populației rezidente. Din perspectiva ponderii pe care o deține în gradul total de ocupare la nivel regional, sectorul agricol ocupă primul loc (38,8%), fiind urmat de industrie, comerț și construcții.

De asemenea, ponderea populației ocupate în agricultură la nivelul Regiunii Sud-Vest Oltenia excede cu aproape 10 procente media înregistrată la nivel național.

Numărul întreprinderilor active în sectorul agricol a înregistrat o evoluție ascendentă în cazul tuturor județelor regiunii Sud Vest Oltenia. Este important de menționat faptul că dinamica pozitivă a indicatorului nu a fost influențată de criza economică din perioada 2009-2011, sectorul agricol prezentând interes pentru investitori chiar și în condiții economice mai dificile.

Cifra de afaceri a unităților locale active, la nivel regional, a înregistrat o creștere semnificativă față de valoarea indicatorului din anul 2008, de aproape 60%. La nivel regional, investițiile brute în unitățile locale active au crescut constant începând cu anul 2009. Balanța comercială a sectorului agricol la nivel regional este una pozitivă, județul Dolj remarcându-se prin cea mai însemnată evoluție a exporturilor cu produse rezultate din activitatea agricolă.

Nu în cele din urmă este important a se preciza faptul că județul Dolj deține 4% din suprafața totală agricolă a României, ocupând poziția a doua la nivel național. În plus, în perioada 2005 – 2012 regiunea Sud-Vest Oltenia s-a plasat pe locul al 2-lea la nivel național, în ceea ce privește suprafața ocupată de livezi și pepiniere pomicele, județul cu cea mai mare pondere în totalul regiunii fiind Vâlcea. De asemenea, din perspectiva specializării inteligente, regiunea deține suprafețe mari cultivate cu plante energetice, în special în județele Dolj și Olt.

Structura producției agricole este echilibrată, cu ponderi ridicate de culturi de cereale și plante uleioase, mai ales în județele Dolj, Olt și Mehedinți, la care se adaugă arealele colinare și subcarpatice acoperite de vii și livezi.

Legumicultura este și ea repartizată pe areale diferite. Leguminoasele pentru boabe (mazăre, fasole) se cultiva în sud (Dolj, Olt, Mehedinți), rădăcinoasele (cartofii), alte categorii (varză, ceapă, tomate) și furajerele se cultivă predominant în celelalte județe. Creșterea animalelor (bovine, porcine, ovine) dar și apicultura se practică în toată regiunea.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

În regiune funcționează mai multe tipuri de structuri suport care pot fi implicate în procesul de sprijinire a implementării principiilor economiei circulare. Există peste 14 Grupuri de Acțiune Locală în regiune, în toate județele regiunii.

Regiunea are 2 poli de dezvoltare, Polul de dezvoltare Craiova, Polul de dezvoltare Râmnicu Vâlcea, care reunesc entități urbane cu zone rurale limitrofe, au capacități CDI semnificative, au o infrastructură de afaceri adecvate și capacitate de asociere, atât administrativ dar și pe proiecte și programe comune, ceea ce poate include și economia circulară.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia are un cluster care vizează sectorul agroalimentar, Asociația Construct Cluster Oltenia - Agropro Oltenia Cluster.

Clusterul Agropro Oltenia a devenit activ la data de 20 iunie 2013, având următoarele obiective:

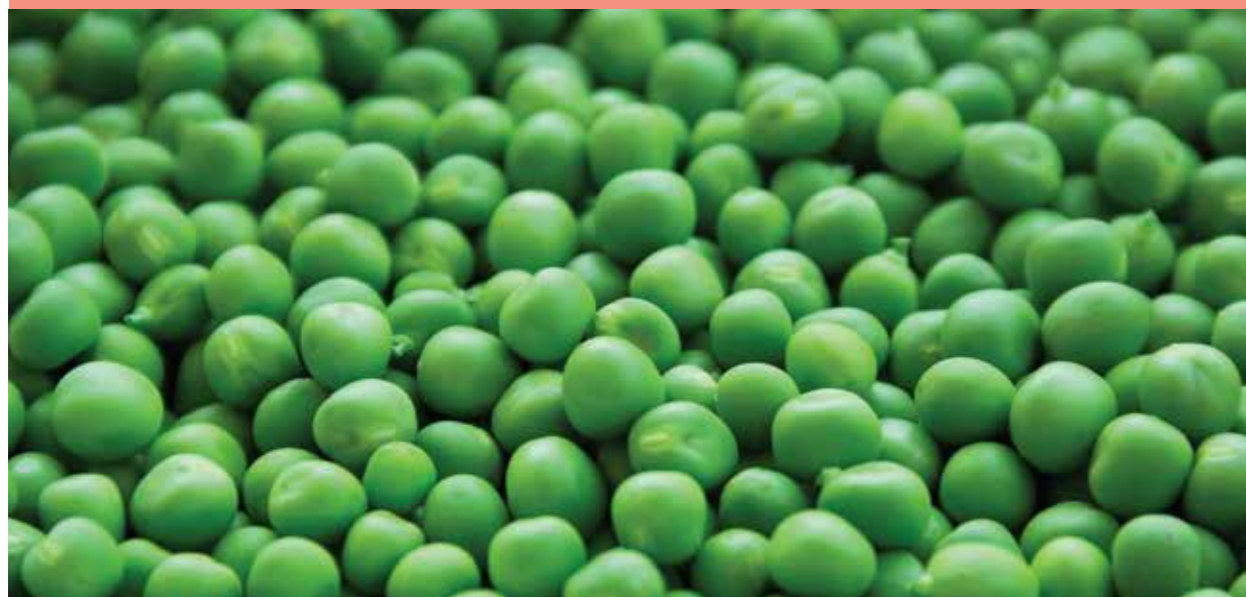
- Creșterea competitivității în sectorul agricol în regiunea sud-vest Oltenia, prin participarea pe piețele de desfacere;
- Crearea unei abordări comune pentru stabilirea priorităților în vederea asigurării dezvoltării întregii regiuni sud-vest Oltenia din punct de vedere economic și social;
- Susținerea perfecționării profesionale a membrilor clusterului;
- Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în agricultură prin interconectarea de oameni, abilități, competențe și cunoștințe;
- Asigurarea armonizării și reprezentării intereselor societăților cu profil agricol constituite în regiunea sud-vest Oltenia și ale învățământului superior de profil din regiune;
- Colaborarea cu instituțiile, organizațiile, clusterelor/polii de competitivitate din țară și străinătate specializate în industria agricolă;
- Dezvoltarea și promovarea serviciilor și produselor membrilor clusterului;
- Participarea și/sau inițierea de proiecte de inovare, dezvoltare și planuri de afaceri în domeniul agricol;
- Stimularea implicării autorităților locale în valorificarea potențialului agricol existent. În prezent clusterul are un număr de 24 de membri: autorități publice locale și județene, centre de cercetare dezvoltare, instituții de formare, asociații din domeniul agricol și producători din sectorul agricol, dintre care amintim: Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia, Universitatea din Craiova, Facultatea de Agricultură și Horticultură, Liceul Tehnologic „Petre Baniță” Călărași, Centrul de Cercetare-Dezvoltare pentru Cultura Plantelor pe Nisipuri, Societatea Agricolă Călărași, Asociația Crescătorilor și Cultivatorilor “Gospodarii Olteniei”. Managementul clusterului este asigurat de Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud Vest Oltenia.

Potențialul de inovare

Conform PDR SV Oltenia 2014-2020, următoarele unități CDI cu sferă de activitate în domeniul agroalimentar sunt active în regiune:

- Județul Dolj: Stațiunea de Cercetare - Dezvoltare Pomicolă Craiova, Stațiunea de Cercetări Agricole Șimnicu de Jos, Stațiunea de Cercetare - Dezvoltare Legumicolă Ișalnița, Stațiunea de Cercetare - Dezvoltare pentru Cultura Plantelor de Nisipuri Dăbuleni, Stațiunea Didactică Experimentală Craiova;
- Județul Vâlcea: Stațiunea de Cercetare - Dezvoltare în Pomicultură, Stațiunea de Cercetare - Dezvoltare Viti-vinicolă Drăgășani;
- Județul Gorj: Stațiunea de Cercetare și Producție Pomicolă Tg. Jiu, Stațiunea de Cercetare Pomicolă Strejești.

Analiza SWOT a regiunii

Puncte tari

Un potențial agricol ridicat.

O infrastructură de CDI relativ dezvoltată.

Existența unui cluster specializat pentru sectorul agroalimentar.

Puncte slabe

Lipsa culturii asociative din mediul rural.

Cercetare aplicată în domeniul economiei circulare în sectorul agroindustrial practic absentă.

Lipsa unor măsuri de sprijin la nivel regional și/sau național privind necesitatea implementării principiilor de economie circulară.

Industria alimentară din regiune nu are capacitatea de a prelucra integral producțiile agricole generate, generând lanțuri lungi de distribuție.

Slaba inserție a forței de muncă tinere și superior calificate în agricultură.

Parteneriat ineficient între CDI și mediul de afaceri

Oportunități

Existența unor proiecte finanțate public pentru sprijinirea economiei regionale.

Potențial de dezvoltare a clusterelor în regiune.

Implementarea conceptului Smart Specialisation

Tendența accelerată de concentrare a terenurilor agricole, precum și măsurile de promovare a asocierii micilor fermieri (grupuri de producători)

Amenințări

Presiunea globalizării asupra unor sectoare economice din regiune, care pot conduce la marginalizarea sau chiar dispariția acestora.

Migrația populației tinere și a celei superior calificate.

Continuarea absenței unor strategii regionale sau naționale privind implementarea principiilor economiei circulare.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia:

Nu au fost identificate inițiative privind susținerea economiei circulare în regiune.

Regiunea de Dezvoltare București Ilfov

Analiza acestei regiuni ține cont de specificul ei, pe de o parte cea mai mare structură urbană din România, Bucureștiul și zona limitrofă reprezentată de județul Ilfov.

Populația și nivelul ridicat de concentrare a serviciilor și activităților economice fac din municipiul București și Ilfov cea mai mare piață de consum din România și una din cele mai mari piețe din sud estul Europei.

Municipiul București funcționează ca un motor de dezvoltare pentru creșterea economică și crearea de locuri de muncă în regiune și în județele învecinate datorită implementării rolului de oraș-capitală, care a intensificat dezvoltarea economică, financiară, administrativă, politică, culturală și activitățile educaționale.

Caracterizare economică

Din punct de vedere economic Regiunea de Dezvoltare București Ilfov este singura din România care se încadrează în categoria regiunilor dezvoltate la nivelul UE.

Practic toți indicatorii de performanță economică regionali, exceptând cei agricoli, plasează această regiune pe primul loc în țară.

Regiunea se remarcă printr-o gamă variată de produse, în practic toate ramurile industriale, inclusiv în domeniul alimentar, de la ambalaje pentru industria alimentară, la nutrețuri combinate, conserve din legume și fructe, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, bere, băuturi răcoritoare, produse de panificație și altele.

Industria alimentară a băuturilor și tutunului este cea mai importanta ramură a județului Ilfov, care în prezent deține o pondere de 72.5% în valoarea producției totale a județului și o pondere de 8.0% în valoarea producției naționale a ramurii respective.

La unele produse s-au înregistrat creșteri semnificative – preparate din carne, legume conservate prin sterilizare, produse zaharoase de cofetărie, băuturi alcoolice, încălțăminte, medicamente, iar la alte produse s-au înregistrat scăderi, unele destul de mari. Ramurile care au înregistrat creșteri sunt ramurile care dețin și o pondere importantă în cadrul județului. Acest lucru atestă o reorientare a producției și axarea pe anumite ramuri specifice zonei.

Agricultura este caracterizată de cultura orzului (materie primă pentru fabricile de bere) și a legumelor, destinate procesărilor dar și pieței de produse proaspete a Bucureștiului. Sectorul zootehnic este și el reprezentat de creșterea animalelor mici, în special.

Structuri suport pentru implementarea economiei circulare:

Regiunea București Ilfov are un cluster pe industrie alimentară, Ind Agro Pol Bucharest, organizat la nivel național de către Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Mașini și Instalații destinate Agriculturii și Industriei Alimentare – INMA București.

De asemenea funcționează un Centru de Informare Tehnologică pentru biotehnologii, energii convenționale și regenerabile și TIC, pe lângă SC Economix News SA București.

Potențialul de inovare

Regiunea București Ilfov este cea mai inovativă din punct de vedere industrial și singura din România care nu se plasează pe ultima treaptă la nivelul Uniunii Europene, cea cu grad modest-scăzut de inovare, potrivit unui raport al Comisiei Europene. Conform raportului Regional Innovation Scoreboard 2012, Regiunea București-Ilfov se situează în subcategoria medie a grupului de inovatori moderați.

Regiunea este centrul de inovare și cercetare din România; investiții din ce în ce mai mari și interes pentru inovare. Dintr-un total de 5171 întreprinderi inovative active în România, în anul 2011, 1176 (22,74%) se aflau în regiunea București – Ilfov

Există centre de cercetare și transfer tehnologic în domeniul ITC.

Existența unei economii diversificate și bazată pe servicii.

Existența celei mai mari rețele de învățământ universitar, inclusiv în domeniul agroalimentar, ca și a celei mai mari infrastructuri CDI.

Analiza SWOT a regiunii

Puncte tari

Existența unor preocupări de cercetare privind economia circulară.

Compactitate geografică, ce optimizează fluxurile de materiale specifice modulelor de economie circulară.

Diversitate agricolă și de procesatori alimentari, care facilitează identificarea partenerilor unui modul de economie circulară.

Disponibilitate crescută a mediului de afaceri față de inovare și de transfer tehnologic la scară industrială.

Puncte slabe

Măsuri insuficiente de promovare în regiune a necesității implementării principiilor economiei circulare.

Lipsa unui cadru de sprijin, național și regional, pentru apariția economiei circulare.

Exploatații agricole mici, corelată cu ponderea redusă a suprafețelor exploatate în asocieri.

Oportunități

Existența unor proiecte finanțate public pentru sprijinirea economiei regionale.

Potențial de dezvoltare a clusterelor în regiune.

Amenințări

Presiunea globalizării asupra unor sectoare economice din regiune, care pot conduce la marginalizarea sau chiar dispariția acestora.

Migrația populației tinere și a celei superior calificate.

Continuarea absenței unor strategii regionale sau naționale privind implementarea principiilor economiei circulare.

Exemple de inițiative de economie regională în Regiunea de Dezvoltare București Ilfov:

ColectareDeseuri.Ro – este o platformă online (<https://www.colectaredeseuri.ro/>).

Studiu studiul SPOS nr 3 Tranziția către o economie circulară. De la managementul deșeurilor la o economie verde în România I SPOS nr 3 Tranziția către o economie circulară. De la managementul deșeurilor la o economie verde în România

Smartbees (<http://www.smartbees-fp7.eu/#>) – apicultură

Cercetări privind identificarea priorităților de dezvoltare a bioeconomiei în România pentru perioada 2016-2030 (<http://www.incdsb.ro/p/Sectorial-Bioeconomie>).

Concluzii

Nivelul de cunoaștere și de adaptabilitate al economiilor regionale la cerințele economiei circulare în sectorul agroalimentar sunt insuficiente.

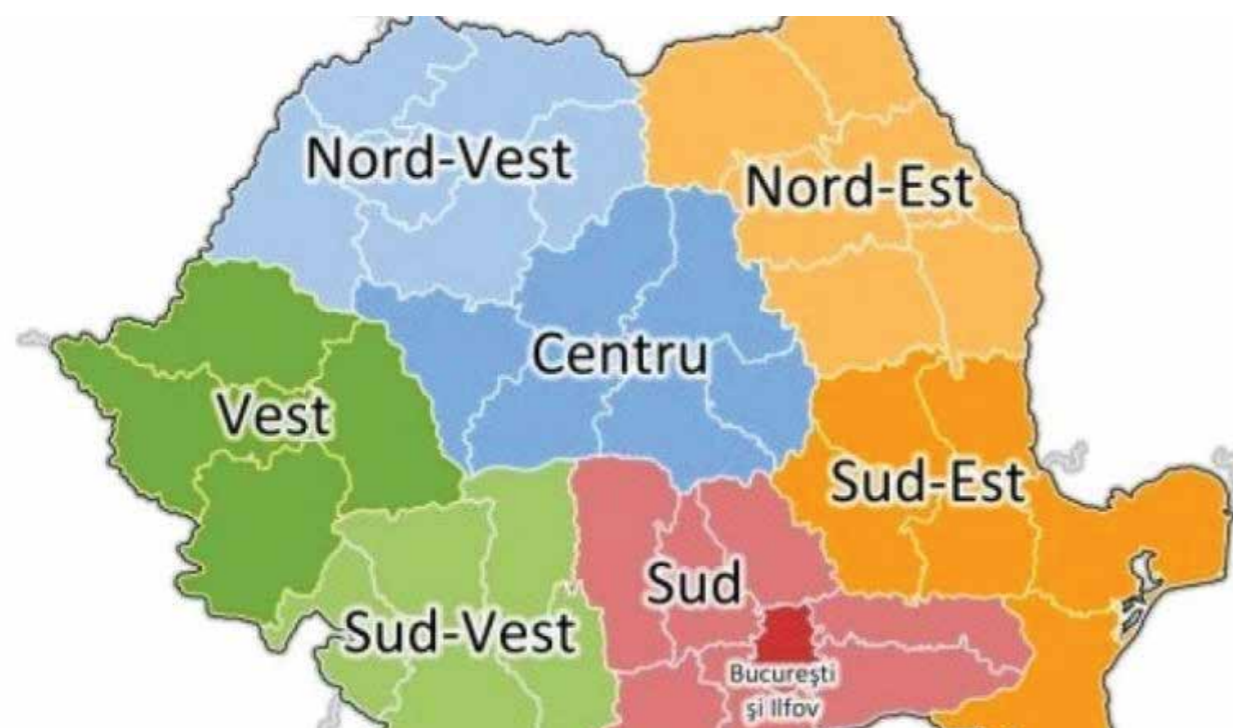
Demersurile administrative, regionale sau naționale sunt ineficiente sau lipsesc.

Inițiativele punctuale plasează Regiunea de Dezvoltare Sud Muntenia în topul regiunilor active în încurajarea economiei circulare în domeniul agroalimentar.

Activități notabile sunt în regiunile Nord-Vest, Sud-Est și București Ilfov.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia nu pare să aibă nici o inițiativă în domeniul economiei circulare.

Este nevoie de o strategie integrată la nivel național privind economia circulară în general, dar și cea privind resursele agroalimentare.

Bibliografie

1. ****, Studiu privind potențialul de dezvoltare și perspectivele economice ale Regiunii Centru (2018)
2. Academia Română, Grupul de reflecție Evaluarea Stării Economiei Naționale, Evoluția sectorului agroalimentar în România – convergențe multicriteriale cu UE (2015)
3. MADR, Lista Grupurilor de Acțiune Locală – aria acoperită la nivel de comună (2018)
4. Eurostat, Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy, 2019 edition, ISBN 978-92-76-09825-6, doi:10.2785/379691
5. ADR Nord-Vest, Planul de dezvoltare al Regiunii Nord-Vest 2014-2020 (2015)
6. ADR Nord-Est, Planul de dezvoltare al Regiunii Nord-Est 2014-2020 (2015)
7. ADR Sud Muntenia, Planul de dezvoltare al Regiunii Sud Muntenia 2014-2020 (2015)
8. ADR Vest, Planul de dezvoltare al Regiunii Vest 2014-2020 (2015)
9. ADR Sud-Est, Planul de dezvoltare al Regiunii Sud-Est 2014-2020 (2015)
10. ADR Sud-Vest Oltenia, Planul de dezvoltare al Regiunii Sud-Vest Oltenia 2014-2020 (2015)
11. ADR Centru, Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru 2014 – 2020 (2015)
12. ADR București Ilfov, Planul de dezvoltare al Regiunii București Ilfov 2014-2020 (2015)
13. ***, Planul regional de acțiune pentru învățământ (PRAI) 2016 – 2025, Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia (2016)
14. Departamentul de Dezvoltare Regională, Proiecte, Turism ADR Nord-Vest, Contextul european și național privind perioada de programare 2021-2027 (2019)
15. Departamentul de Dezvoltare Regională, Proiecte, Turism ADR Nord-Vest, Planificarea dezvoltării regionale 2021-2027: metodologie, calendar orientativ (2019)
16. Prefectura Ilfov, Raport privind starea economico-socială a județului Ilfov în anul 2016 (2017)
17. ADR Sud Vest Oltenia, Studiu privind stadiul actual al dezvoltării rurale și al agriculturii în regiunea Sud Vest Oltenia și scenarii de dezvoltare în perioada 2014 – 2020 (2015)
18. ADR Sud Vest Oltenia, Studiu strategia regională de inovare pentru specializare inteligentă (2015)